

Na roditeljskim sastancima sam postupno odbacila formu šturog prenošenja informacija o broju djece

Razumijevanje roditelja prema načelima teorije izbora

Autorica se bavi prepoznavanjem i uvažavanjem potreba roditelja čija djeca pohađaju vrtić, koristeći u svom radu elemente teorije izbora. Naglasak stavlja na važnost građenja odnosa s roditeljima i na kvalitetno i sustavno planiranje suradnje između odgajatelja i roditelja. Opisuje važnost prihvaćanja i uvažavanja roditeljske uloge u odgojno-obrazovnom procesu, te senzibiliziranja odgajatelja za probleme s kojima se susreće suvremena obitelj.

▶ **Željana Vivodinac,**
odgajateljica
Udruga odgajatelja Splitsko-
dalmatinske županije
'Kampanel'
Split

U svakodnevnom radu s djecom i roditeljima nameću se neka pitanja i dileme. Nedostatna razmjena potrebnih i važnih informacija o djetetu na relaciji odgajatelj-roditelj često otežava svakodnevni rad s djecom. Taj

istražujemo i stvaramo

manjak informacija najčešće znači samo jedno – da nismo izgradili kvalitetan odnos s roditeljima.

Međusobno nerazumijevanje, 'šumovi' u komunikaciji i općenito nedjelotvoran odnos s roditeljima u većini slučajeva odgajatelji uzimaju 'zdravo za gotovo' donoseći o roditelju zaključke poput: 'Taj je roditelj takav i ništa se ne može učiniti. Sve sam pokušala...!' pokušavajući na taj način prebaciti vlastitu odgovornost za nastalo stanje na roditelja. Odgajatelj koji na ovaj način doživljava svoj odnos s roditeljima najčešće nije osvijestio razinu vlastite odgovornosti koja je potrebna pri izgradnji ovog odnosa te nije osvijestio vlastitu ulogu u približavanju roditelja životu vrtića.

U svakodnevnoj praksi osvijestila sam važnost svakodnevnog nadograđivanja svojih znanja, svakodnevnog preispitivanja svoga rada i svojih postupaka i metoda. Odgajateljica sam koja djeluje prema modelu stalne samoprocjene jer sam svjesna činjenice da ne bih mogla biti kompetentna odgajateljica bez svakodnevnog učenja, istraživanja, rada na sebi, analiziranja vlastitih postupaka. Stoga uvijek ostavljam 'otvorena vrata' za nove spoznaje i nadogradnju postojećih znanja.

Tako sam i kroz formalnu edukaciju iz teorije izbora, realitetne terapije i suradničkog vođenja imala prigodu 'isprobati' načela teorije izbora, te se u praksi uvjeriti u teoriju koja na sasvim drukčiji način od onog koji sam do tada poznavala objašnjava ponašanja živih bića.

Teorija izbora smatra da je naše cjelokupno ponašanje motivirano težnjom svakog čovjeka da zadovolji svoje potrebe, odnosno da preuzme djelotvornu kontrolu nad okruženjem u kojem živi. Ako tako gledamo na roditelja s kojim nismo ostvarili uspješnu komunikaciju, tada znamo da se taj roditelj izabrao ponašati najbolje što je znao u određenom trenutku. Ako pak ovo ponašanje uključuje, primjerice,

brzu izmjenu informacija 'na kvaki', takav odnos odgajatelje obično jako frustrira i demotivira, no tada moramo shvatiti da taj roditelj nema potrebu ponašati se na drugi način jer je njemu takva izmjena informacija sasvim prihvatljiva.

Podrška roditeljskoj ulozi

Želeći izgraditi kvalitetnije odnose s roditeljima, odlučila sam se educirati u području razumijevanja ljudskih potreba i ponašanja. Odlučila sam i s roditeljima podijeliti nova znanja o načelima teorije izbora. Ideja mi je bila da kao profesionalac praktičar roditeljima pružim dodatna znanja o odgoju djece, individualnim potrebama roditelja i djece, o vještinama prepoznavanja i rješavanja nepoželjnih ponašanja djece i time im u konačnici

Spoznaja da roditelj samo želi zadovoljiti vlastite potrebe u određenom trenutku i da uvijek radi za dobrobit svog djeteta u meni je potaknula nove akcije i pomogla mi da pronađem djelotvorne načine komuniciranja.

pružim podršku u njihovoj roditeljskoj ulozi.

Istražujući kvalitetu odnosa odgajatelja i roditelja uvidjela sam nekoliko problema. Osnovni problem koji mi je bio i poticaj za ovo istraživanje jest neuspješna interakcija između odgajatelja i roditelja. Jednim dijelom problem je u tome da i odgajatelji i roditelji imaju u početku stav da 'su uvijek u pravu' i žele voditi glavnu riječ u odnosu, a u pozadini ovog stanja krije se potreba za preuzimanjem kontrole. Takvim stavom ne dovodi se u pitanje samo odnos na

relaciji roditelj-odgajatelj, nego i kvaliteta odgojno-obrazovnog procesa, što znači i dobrobit djeteta. Uvidjela sam da roditelji imaju zapravo nedovoljno informacija o aktivnostima i odgojno-obrazovnom radu ali i nedovoljno općenitih informacija o tome kako djeca provode dan u dječjem vrtiću. Također sam uvidjela da su roditelji, u prosjeku, spremni odvojiti kratko vrijeme za različite oblike suradnje s odgajateljima u vrtiću.

Problem neuspješne interakcije između odgajatelja i roditelja raščlanila sam na nekoliko uočenih problema:

- obostrano nerazumijevanje i nevažavanje;
- loša slika odgajatelja o roditelju i obrnuto;
- nerazumijevanje potreba roditelja u odnosu na vrtić;
- nedovoljno planiranje odgojno-obrazovnog procesa kad je suradnja s roditeljima u pitanju;
- nedostatak fleksibilnosti odgajatelja da svakog pojedinog roditelja prihvati onakvim kakav jest;
- neinformiranost odgajatelja kad su u pitanju potrebe, ponašanja, motivacija i očekivanja svakog pojedinog čovjeka.

Činilo mi se važnim istražiti potrebe roditelja (u odnosu na vrtić, odgojno-obrazovni rad i pružene usluge), definirati različita očekivanja, osvijestiti vlastita ponašanja, pa tek tada isplanirati metode kojima se želim približiti roditeljima i graditi odnos temeljen na povjerenju.

Promišljanje djelotvornih načina suradnje

Ovaj proces građenja kvalitetne suradnje između odgajatelja i roditelja, kao i moja nastojanja da roditelje približim vrtiću, traje već nekoliko godina, a započeo je polako i planski. U planiranje odgojno-obrazovnog procesa sam pod planirane aktivnosti uvela:

- *Roditeljske sastanke* (češće) na kojima sam postupno odbacivala formu štu-

rog prenošenja informacija o broju djece, statističkim podacima, prehrani u vrtiću i sl. Polako sam u plan tih sastanaka uvodila različite igrovne aktivnosti i zadatke kojima je cilj bio roditelje aktivno uključiti u prorađu određene teme.

- **Kreativne radionice za djecu i roditelje** koje su trebale pomoći roditeljima da prema vlastitom iskustvu osvijeste koliko je truda potrebno uložiti u pojedine aktivnosti, koji proces djeca prolaze kad u vrtićkom okruženju usvajaju određene vještine i da na jedan drugi način dožive odgajatelja i vrtić.
- **Tematske radionice za roditelje** u kojima sam s roditeljima dijelila nove spoznaje o potrebama i ponašanjima djece. Na tim radionicama su se roditelji aktivno uključivali u različite individualne i grupne vježbe u kojima su dolazili do različitih spoznaja i postavljali pitanja koja bih koristila kao poticaj za planiranje budućih radionica.
- **Individualne razgovore** planirane u terminu koji odgovara roditelju. Za ove sam razgovore pomno pripremala podatke o djetetu koje sam kao činjenice o cjelovitom napredovanju djeteta mogla ponuditi roditelju na uvid. Također sam zapisivala pitanja i situacije, eventualne probleme koje sam smatrala važnim da ih roditelj i ja prokomentiramo i tako djetetu osiguramo podršku u razvoju.

Svaki oblik suradnje bio je sustavno planiran, s jasno određenim ciljevima i zadacima. Samoprocjenom sam dolazila do novih spoznaja o kvaliteti i razvoju odnosa te ih, promatrajući i procjenjujući potrebe i ponašanja roditelja, integrirala u postojeću praksu. Kao rezultat sustavnog planiranja rada s roditeljima i uvođenja novih oblika suradnje spoznala sam da je kvalitetan odnos, odnos pun uvažavanja i povjerenja ne samo važan nego i neophodan

ako iskreno i kvalitetno želimo biti djeci od koristi.

Roditelj u vrtiću

Roditeljima također treba vremena da se prilagode promjenama koje prate odrastanje njihove djece. Polazak djeteta u vrtić je jedna od tih promjena. Dajući roditeljima priliku za razmjenu i učenje, pružamo im mogućnost da izmijene iskustva, te dobiju neka korisna praktična i stručna znanja. Sve im to možemo omogućiti kroz pažljivo planirane susrete, radionice, biltenne i sl. Davanjem informacija u različitim oblicima: putem individualnih razgovora, grupnih sastanaka, tematskih radionica, informacijama o korisnoj literaturi, dajemo roditeljima mogućnost da unapređuju svoja roditeljska znanja i vještine koje će im biti od koristi u njihovoj roditeljskoj ulozi. Na ovaj način osiguravamo podršku koja je u najboljem interesu djeteta.

Obveza je odgajatelja da svoj rad konstantno nadograđuje novim spoznajama, te da vodi računa i o stalnim promjenama koje roditelji doživljavaju. Roditelji imaju promjenjivo radno vrijeme, suočeni su s čestim promjenama u radnom okruženju, te se ponekad teško navikavaju na tempo života koji je neminovno nametnut različitim okolnostima. To im stvara dodatnu frustraciju koja može utjecati na njihovo ponašanje. Takav roditelj kritizira, okrivljuje i sl. Ako roditelju nije omogućeno ono osnovno, da fizički zbrine svoje dijete te mora bježati s posla, kako bi u točno određeno vrijeme došao po njega, tada gubi kontrolu nad tim segmentom svog života. Ne želim reći da je roditelj uvijek u pravu, no svakako želim naglasiti da roditelj uvijek želi najbolje za svoje dijete, pa čak i onda ako mi tu situaciju procijenimo neprihvatljivom.

Roditelji trebaju poticaj

Spoznaja da roditelj samo želi zadovoljiti vlastite potrebe u određenom trenutku i da uvijek radi za dobrobit svog djeteta u

meni je potaknula nove akcije i pomogla mi da pronađem djelotvorne načine komuniciranja.

Primijetila sam da su roditelji u početku nerado sudjelovali u kreativnim radionicama jer su bili nesigurni kako će to izgledati, neki su ponavljali da nisu dovoljno kreativni i slično, no ja sam odlučila ponuditi roditeljima jednaku priliku koju sam u radu omogućavala i djeci - nije važan rezultat nego druženje. Pomogla sam roditeljima da osvijeste koliko je važan proces stvaranja, a ne samo rezultat koji će iz toga proizaći. Roditelji su se postupno opuštali i 'otvarali' jer su shvatili da nemam nikakva nerealna očekivanja. Isto je bilo i s aktivnim uključivanjem roditelja u radionice. U početku su uključivanja bila kratka i štura, a sada ih kao voditeljica ponekad moram preusmjeriti i zaustaviti. Kao rezultat dugogodišnjeg planiranja i osvješćivanja potreba i važnosti suradnje s roditeljima počela sam voditi:

1) Tjednu i individualnu evaluaciju s pojedinim roditeljima s kojima, prema vlastitom mišljenju, imam nedjelotvoran odnos, ili pak kad kod djeteta primjećujem neke teškoće u ponašanju ili razvoju i gdje zaključim da bi nam povećana suradnja bila od uzajamne koristi. Tu zapisujem bilješke o boravku pojedinog djeteta u skupini, o kvaliteti osobnog obraćanja roditelju i primijećene pomake u ponašanju konkretnog roditelja. Promišljam informacije koje sam prikupila o djetetu i eventualne ideje za daljnji rad.

2) Preuzela sam inicijativu

Prihvatila sam i osvijestila svoju odgovornost da roditelju pružim što više informacija o planiranim zadaćama i aktivnostima, uputim ga u rad moje skupine (načine i metode rada), ponudim mu individualni sastanak nakon radnog vremena, roditeljske sastanke učinim zanimljivijima, organiziram tematske radionice za roditelje, zainteresiram roditelja raznim

Na tematskim radionicama za roditelje dijelila sam s roditeljima nove spoznaje o potrebama i ponašanjima djece

događanjima organiziranim u vrtiću, potaknem na organizaciju zajedničkih izleta i svečanosti za djecu i roditelje.

3) Promijenila sam osobni način doživljavanja roditelja

U svom nastojanju da promijenim sliku o pojedinom roditelju za kojeg sam prije znala zaključiti da ga 'nije dovoljno briga za dijete' i kojeg sam znala smatrati nezainteresiranim, u sliku roditelja koji najviše voli svoje dijete, koji uvijek za njega želi samo najbolje, koji nema dovoljno informacija i zato ne pokazuje interes i koji je važan partner i suradnik, u prvom redu mi je pomoglo to što sam osvijestila 'ubojite navike' (Glasser, 2000.). Ove sam navike koristila, i to u dijelu okrivljanja, optuživanja, ali i u vidu nedovoljne doze tolerancije prema

Osobni doživljaj da nemam dovoljno informacija o pojedinom djetetu više ne zanemarujem niti obrazlažem navodnom nezainteresiranošću roditelja.

roditelju. Sve gore spomenuto mi je pomoglo s roditeljem s kojim sam imala nedjelotvoran odnos izgraditi odnos povjerenja. Postigla sam da roditelj postane zainteresiran za život u skupini, da aktivno sudjeluje u raznim kreativnim radionicama te da svojevrijem sudje-

luje u planiranju odgojno-obrazovnog procesa.

K

oristeći se spoznajama i načelima koja sam postupno usvajala na formalnoj edukaciji, u praksi sam dobivala potvrdu da se slika roditelja o vrtiću bitno razlikuje od moje, odgajateljske slike. Radeći na sebi u pravcu kvalitetne komunikacije s roditeljima, naučila sam da je vrlo važno ponuditi roditeljima otvorenu komunikaciju bez nametanja pravila i ograničenja. Naučila sam koliko je važno ne samo razgovarati, nego i čuti što ti sugovornik govori. Počela sam razumjeti objašnjenja dr. Williama Glassera o psihologiji osobne slobode, tzv. unutarnjoj, a ne izvanjskoj kontroli koju sam do tada poznavala. Razlika između ova dva pojma je u tome što psihologija unutarnje kontrole objašnjava da smo

sami odgovorni za svoja ponašanja i za svoje izbore, dok izvanjska kontrola čovjeku daje pravo da optuži drugoga za svoje izbore, neuspjehe i ponašanja.

Različitost roditeljskih i odgajateljskih doživljaja vrtića

Ja vrtić vidim kao mjesto u kojem svi suradnici: odgajatelji, ravnatelj, stručni suradnici i roditelji kvalitetno komuniciraju. Ljudi uključeni u odgojno-obrazovni proces se međusobno uvažavaju, posjeduju vještine slušanja i prepoznaju važnost suradničkog odnosa koji se temelji na prije spomenutim vještinama. U tom vrtiću nema 'gluhih telefona' i nerazumijevanja, jer su svi spremni na otvorenu komunikaciju, što po meni znači prihvaćanje uloga koje imaju odgajatelji praktičari koji sa svojim znanjima i vještinama djeluju u ustanovi u planiranom odgojno-obrazovnom procesu i roditelji kao najvažnije osobe u odrastanju djeteta. Ni roditelji ni odgajatelji se ne koriste tzv. ubojitim navikama kritiziranja, optuživanja, okrivljavanja i sl.

O stvarujući svoju viziju idealnog vrtića, gradila sam odgojno-obrazovni proces kakav sam zamišljala, i onda kad sam za suradnike imala roditelje koji su bili drukčiji od moje zamišljene idealne predodžbe.

'Zamišljeni roditelji' odmah pri prvom dovođenju djeteta u vrtić imaju bezgranično povjerenje u mene, sviđa im se prostor koji su zatekli, organizacija rada, ponuđeni programi i slično. 'Stvarni' roditelj koji prvi put dolazi u vrtić već ima neko iskustvo s vrtićem, posredno ili neposredno, ima svoja uvjerenja, očekivanja, i vrtić ne doživljava toliko važnim za kvalitetan i cjelovit razvoj djeteta u predškolskoj dobi kao ja, nego u većini slučajeva želi samo zbrinuti dijete dok je na poslu. Isto tako, želi da se dijete nastavi hraniti na način na koji je to naviklo kod kuće, da nastavi spavati onako kako je spavalo u organizaciji kućnog odmora i slično. Moja očekivanja i očekivanja roditelja znala su

se bitno razlikovati kad nije bilo kvalitetne komunikacije. U slučaju kad je roditelj bio više informiran o radu vrtića ili je imao slična očekivanja kao ja, komunikacija je bila dobra i dijete je imalo koristi od oboje.

Osobni doživljaj da nemam dovoljno informacija o pojedinom djetetu više ne zanemarujem niti obrazlažem navodnom nezainteresiranošću roditelja. Važnost dobivanja informacija i približavanje roditelja vrtiću postali su mi prioriteta kroz prihvaćanje moje odgovornosti na tom planu. Spoznaja o tome kako roditelji doživljavaju vrtić, potvrdila mi je razmišljanje koliko je zapravo važno kvalitetno raditi i s roditeljima. Osnovno je izgraditi međusobno povjerenje, a ono se opet dodatno gradi kroz razne oblike suradnje.

S druge strane, sada je sve više individualnih sastanaka koje iniciraju roditelji u odnosu na prije, kad sam uglavnom te sastanke inicirala ja. Sada roditelji ne traže individualni termin samo ako su primijetili neki problem kod djeteta, nego i kad im je potrebna neka smjernica i vjeruju da im mogu pomoći, kad nisu sigurni u neke svoje postupke, razmišljanja. Ponekad se samo interesiraju kako njihovo dijete provodi vrijeme u vrtiću, s kojom se dječom druži, na koje načine i u kojim aktivnostima.

Za mene sada više nema objektivnih razloga za lošu komunikaciju s roditeljima i odbacivanje odgajateljske odgovornosti u tom odnosu. Sada roditelji iz moje skupine vjeruju da mi je sreća i zdravo odrastanje njihovog djeteta zaista važno i to pokazuju na različite načine: ponekad samo kroz neformalne razgovore, ponekad traženjem nekih odgojnih smjernica, gotovo uvijek uključivanjem u svakodnevni rad skupine i gotovo uvijek uvažavanjem moje kompetencije. Smatram da su mnogi od gore spomenutih problema prevladani i da je većina postavljenih ciljeva zadovoljena. Najzahtjevnije je bilo promijeniti način na koji doživljavam roditelje iz skupine, jer se to u konačnici

pokazalo kao osnovno polazište u razumijevanju roditelja i stvaranju uvjeta za kvalitetnu suradnju i partnerstvo. Ipak vjerujem da uvijek može još kvalitetnije i bolje i zato i dalje promišljam, pitam se, razgovaram sa suradnicima i svakodnevno mi se javljaju još neka nova pitanja na koja tražim odgovore.

Osjetljivost na promjene

Razlika između moje nekadašnje prakse i ove koju sada provodim je upravo u činjenici da sam prije ja optuživala i okrivljavala, bila uvjerena da znam što je za pojedino dijete dobro i nisam bila u dobrom odnosu s roditeljem djeteta, a sada razumijem roditeljske stvarne potrebe, gradim odnos, odvajam svoje vrijeme kako bih ga pozvala na neki od oblika suradnje i na taj mu način pokazala da mi je važan. Na taj način šaljem poruku da želim pronaći rješenje za eventualne probleme vezane za konkretno dijete. Roditelji me, vjerujem, tako doživljavaju kompetentnom i iz iskustva mogu potvrditi da naš odnos ide uzlaznom putanjom. Važno je biti osjetljiv na promjene oko sebe, jer je to jedini način na koji možemo uvažiti sve čimbenike koji utječu na naš pedagoški rad. Ako zanemarimo okolnosti s kojima se današnje obitelji suočavaju, tada ne stoji tvrdnja da kao stručnjaci uvažavamo potrebe djeteta. Potrebe roditelja su u uskoj vezi sa zadovoljavanjem dječjih potreba.

Literatura :

1. Glasser, W. (1997.): *Teorija kontrole*, Zagreb, Alinea
2. Glasser, W. (2000.): *Teorija izbora*, Zagreb, Alinea
3. Hansen K. A., Kaufmann R. K., Walsh K. B. (2001.): *Kurikulum za vrtiće*, Zagreb, Biblioteka Korak po korak
4. Wubbolding, R. E. (1998.): *Kako razumjeti realitetnu terapiju*, Zagreb, Alinea